

Наталія Любарець

Образ Орфея у мистецтві

Антична міфологія хвилює уяву митців вже понад дві тисячі років. І кожна мистецька епоха намагається відшукати у пантеоні богів та героїв тих, хто міг би слугувати яскравим утіленням її уявлень та ідей. Все ж суть мистецтва та його магічної сили найповніше представлена в образі Орфея з його здатністю зачаровувати своїм співом усе живе і неживе, адже голосу поета підкорялася природа.

Найвідомішим музичним твором, в основі якого покладено сюжет античного міфу про Орфея і Еврідіку, є однойменна опера німецького композитора XVIII ст. **К.В. Глюка**. Партія Орфея написана для високого чоловічого голосу – тенора, що надає співу світлого ліричного забарвлення. Найбільш проникливим і водночас найвідомішим фрагментом цього музичного твору є «Мелодія». Надзвичайно прозорий звук флейти, що виконує її, викликає відчуття легкого суму. Особливістю опери В.К. Глюка є нетрадиційний для міфу фінал твору. Коли Орфей виводив Еврідіку з підземного царства, він не стримався і озирнувся, у цей момент його кохана помирає вдруге. Вражений Орфей хоче вбити себе кинджалом, але раптом з'являється Амур із благою вістю від богів і – Еврідіка оживає!

Аудіо:

1) К.В. Глюк. «Мелодія» (Ж.П. Рампаль)

<https://www.youtube.com/watch?v=puTg2KpfAbs>

Довідка: *Жан П'єр Рампаль (Jean-Pierre Rampal)* – французький флейтист, один із найвідоміших виконавців на цьому інструменті.

2) К.В. Глюк. «Мелодія» К.В. Глюка (Giovanni Sgambati)

<https://www.youtube.com/watch?v=E8uguoex7U0>

Довідка: *Джованні Сгамбаті (Giovanni Sgambati)* – італійський диригент, композитор, піаніст. Найвідомішою його роботою є фортепіанні інтерпретації фрагментів із опери К.В. Глюка «Орфей і Еврідіка», серед яких і «Мелодія».

Художники також малювали образ Орфея. Момент, коли зачаровані звірі слухають співця, можемо побачити на полотні нідерландського майстра XVII ст. **Руланта Саверея** *«Орфей і тварини»*. Самого Орфея митець зобразив вглибині картини (його навіть важко знайти), а майже весь простір полотна займають звірі й птахи.

Рулант Саверей. Орфей і тварини.

Проте найпопулярнішим в образотворчому мистецтві є міф про спробу Орфея повернути Еврідіку з царства мертвих. Цьому сюжету присвятив свою картину французький художник XIX ст. **Ж. Б. К. Коро**. Його царство мертвих нагадує присмерковий Аїд з «Божественної комедії» Данте. Орфей іде попереду і веде за собою Еврідіку... А вона рухається повільно, перебуваючи в обіймах смерті...

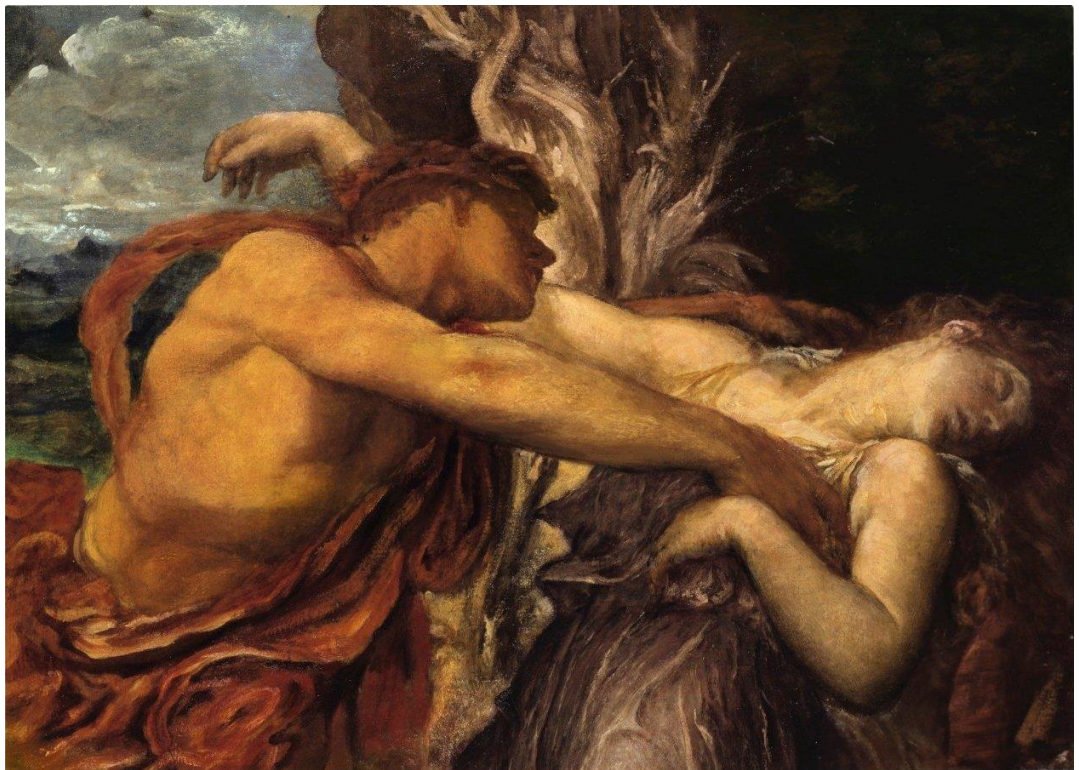
Ж.Б.К. Коро. Орфей виводить Еврідіку із царства мертвих. 1861 р.

Полотна нідерландського художника XVII ст. Г. де Лересса «Сходження Орфея до пекла», англійського художника-символіста Дж. Ф. Воттса «Орфей і Еврідіка» відтворюють драматичний момент розлуки поета з коханою. Ці картини сповнені динамізму, смутку й безнадії.

Відео:

Г. де Лерес. Сходження Орфея

https://www.youtube.com/watch?v=KBU96m_yTM

Дж. Ф. Воттс. Орфей і Еврідіка. Бл. 1869-1872 рр.

Також багато митців зверталися до сюжету про смерть Орфея. Цей міф втілено на картині *«Орфей»* французького художника-символіста **Г. Моро**, *«Німфи знаходять голову Орфея»* англійського художника-прерафаеліта **Дж. В. Воттерхауса**, а також на полотні *«Смерть Орфея»* **Пабло Пікассо**. Окремо слід згадати полотно білоруського і французького художника **Марка Шагала**, який працював у техніці авангардизму. Його *«Міф про Орфея»* ще чекає на свого критика, який зуміє розкодувати всі символи та кольори цієї картини.

Дж.В. Воттерхаус. Німфи знаходять голову Орфея. 1900 р.

У 1910-ті рр. у французькому живописі виникла течія під назвою *орфізм*. Її стилістика перегукується з авангардними течіями кубізму, футуризму та експресіонізму. Назву для течії вигадав Гійом Аполлінер, який вважав, що вплив картин «орфістів» подібний на вплив музики античного героя. «Орфісти» **Р. Делоне, Ф. Купка, Ф. Пікабія, М. Дюшан** намагалися відтворити на своїх картинах динаміку руху та музичність ритмів за допомогою кольорів та ліній. А який Орфей найбільше вам до вподоби?

Завдання

1. Знайдіть в Інтернеті та прослухайте арію Орфея «Я втратив Еврідіку» з опери В.К. Глюка «Орфей і Еврідіка». Який настрій викликає ця музика?

2. Прочитай поезію Р.М. Рільке «Орфей, Еврідіка, Гермес» під музичний супровід фрагменту «Мелодія» із опери В.К. Глюка «Орфей і Еврідіка». Поміркуйте, як музика впливає на манеру читання.

3. Знайдіть в Інтернеті репродукції вище згаданих полотен художників і доберіть ілюстрації до збірки Р.М. Рільке «Сонети до Орфея», яку б ви хотіли видрукувати в наш час. А як би ви проілюстрували збірку у 1923 році?

4. Підготуйте повідомлення про творчість Робера Делоне – одного з яскравих представників орфізму в живописі.